

zobjen protest z zahtevo, da se nemu doma izvede ukaz ministrskega predsestnika z dne 4. februarja t. l. s tem, da s otvori slovenskih vzporednih razredov toliko, kolikor jih je treba z ozirom na število otrok, ker je na razpolago zadostna šolska prostorov in učiteljska. Z ozirom na toliko zavlačevanja se zahteva tudi takojšen preključ prepovedi zopetne otvoritve zasebnih slovenskih šol, ker ta prepoved nasprotuje načelom svobode, ki mora biti dovoljena v vsaki civilni državi.

Po vsem tem bi bil skrajni čas, da bi goriški davkoplačevalci sami prišli zopet do besede ter pomotili enkrat za vselej s klico, ki se šopiri na goriškem municiplju ter s podobno šovinistično politiko goji umetno narodno napetost, ki bi sama od sebe izginila, ako bi tudi Slovenci dobili, kar jim gre po vseh božjih in človeških postavah, da zamorejo narodno živeti. Prepričani smo, da tudi večina goriškega prebivalstva italijanskega misli treznejše in strpnije kakor sedanjí mogotci na magistratu. Potreba je le, da bi dala svojemu treznejšemu preudarku tudi pogumnega izraza in preprečila v bodoče tako koristim goriškega mesta le škodljivo nasilno politiko zlasti v kulturnih vprašanjih, politiko, ki se mora vsakemu poštenjaku že gabit!

Po „Goriški Straži“.

MIRČE KOSIN:

Pozabljeni.

Hvaležen sem tovarišu F. Rantu, da je podrezal v zadnji številki „Učit. Tov.“ pod gornjim naslovom v materijalne razmere, ki vladajo pri ekskurendnih šolah.

Pridružujem se v polnem obsegu njegovemu naziranj, ki ga je pojasnil v svojem članku, ter podpišem obočno njegovo zahtevo po sedanjim razmeram odgovarjajoči regulaciji osebnih nagrad.

Ker pa marsikomu najbrž še niso popolnoma jasne razmere, ki vladajo pri takozvanih nagradah za pouk na ekskurendnih šolah, sem se namenil to storiti v sledečih vrsticah.

Ekskurendna šola je le tam ustanovljena, kjer je število šolobveznih otrok manjše nego zakonita določba, ki zahteva za sistemizirano enorazredno 42 šolobveznih otrok in so pota in oddaljenost taka, da tistih manj kakor 42 šolobveznih otrok ne more niti po leti, niti po zim obiskovati bližje šole.

Iz tega je razvidno, da so ekskurendne šole ustanovljene le zato, da država, ki je sicer dolžna skrbeti za vseh državljanov izobrazbo in vzgojo, prihrani stroške za vzdrževanje 13 učnih oseb, ki bi jih morala nastavit na teh še ne sistemiziranih mestih.

Poglejmo približne stroške, ki bi jih imela država v slučaju, da stori svojo dolžnost. Ako nastavi samo začasne učne osebe na ta mesta, se obremení državna blagajna na plačah in draginskih dokladah učitelstvu za četrt milijona kron. Če računamo za stavbe, učiteljsko stanovanje, kurjavo in snajenje šolskih sob zopet približno četrt milijona kron, medtem ko izda šol, uprava danes v nagradah učitelstvu za vzdrževanje teh šol komaj kakih 10.000 kron letno.

Če smotrimo še uspeh na ekskurendnih šolah, ki je povsod v splošnem zadovoljiv, opazimo dobiček, ki ga ima država s temi šolami. Zato je res že zadnji čas, da se tudi višji šolski svet v tem oziru malo pobriga za plače učiteljskega ekskurendnih šol in jih današnjim razmeram primerno zviša.

Ako mi varčujemo državi na izdatkih za njeno dolžnost, da tudi ona ne pozabi na onih 13 čebelic, ki ji s svojo pridnostjo in požrtvovalnostjo prihranijo letno pol milijona kron.

Pripomniti pa moram takoj, da naj nam višji šolski svet nikar ne prikoži nagrado po številkah. Vsakemu je znano, da odgovarja vsak povišek v kronah predvojnim vin. Kaj si moremo pomagati, če mi mesečno primaknejo tudi 100 K, ko pa v resnici ta svota več ne velja nego prejšnji stari goldinar. Evo dokaza. Danes dobiš pri nas za sto kron 3 kg prosene kaše in 3 kg suhih češpelj. Pred vojno sem pa vso to robo dobil za eno krono.

Za mojo ekskurendo je dobival moj prednik pred vojno mesečnih 50 K. To je bila za tiste čase primerna nagrada, ker je lahko kupil eno novo obleko, v kateri se je lahko pokazal v vsaki družbi ali pa 3 pare dobrih čevljev itd. A danes?

Od takrat so nagrado trikrat popravili, tako da znaša danes mesečno 100 K, reci in čitaj sto kron. Za ta denar je treba danes 8 do 9 krat prekoračiti 16 km dolgo, slabo in kamenito gorsko pot. Da te bo na preje konec, gazi 6 do 7 mesecev do metra debel sneg in za odklikovanje stanovske gorečnosti si nakoplji temeljit prehlad, ki mu sledi neizprosna jetika. Razdrapaj pri tem nevaležnem poklicu 2500 kron vredno obleko in dva para čevljev

vrednih 900 K. Vse te dobrate so ti poplačane z mesečnimi sto kronami.

Res, človek ne ve ali bi se smejal ali jokati. Ves »špas« stane državo na mesec 100 K, a jaz riskiram vse: zdravje, obliko in obutev. Pouk je pa seveda gratis. To mora človek napraviti za »božji lonkot« nekda rekli stari ljudje.

Menda ni človeka pod solncem, ki bi me zavidal za ta sijajni postranski zaslužek. Ali z g. tov. Rantom rečem tudi jaz: smilijo se mi ubogi otroci, ki bi brez mene ostali žalostni anafabeti ter bi bili sebi v napotje, a državi v breme.

Samo iz tega vzroka še vlečem to revščino na svoji grbi in korajim vsak teden dvakrat k svojí družinici, ki se veseli mene, a jaz neje.

Kljub težkočam, ki me ovirajo pri mojem poklicu, bi mi bilo vendar težko opustiti to gorsko svetišče prosvete in izobrazbe ter upam, da se zgane država sama in molče izdatno pomaga pozabljenim.

JAKOB — IČ:

Moderna slovenščina.

Da se pri nas bolj kakor drugod ocenjuje novo izišle knjige s strankarskega stališča, je žalostno dejstvo. Nič manj žalostna pa je slovenščina teh ocenjevalcev, ki iz gotovega namena skušajo v slog vplesti največ tujk ko mogoče. Tako najdemo v oceni »Stritarjeve antologije«, ki jo prinaša »Dom in Svet« (7. in 8. št. 1919) 80 tujk, dočim ima celo besedilo le 569 besed, tako da je vsaka sedma — tujka. Da so tujke potrebne in nepogrešljive, ker označijo kak pojem čisto natančneje kakor okorne skovanke, zna vsak olikanec, toda olišpati svoj slog z nepotrebnimi, z vidno manjjo iskanimi tujkami, je smešno igranje. Le pogledimo nekaj »klasičnih« izrazov omenjene ocene: kosmopolitično zrela študija; aristokratskoizrelo izbrati; pietetnomirno objektivna sodba; klasičnotaktično izraziti, in stavek: Sicer je pa Prijateljeva slika vzornoplastična, sočna in prijetno drapirana v elegantni patos simbolizmov Prijateljevega okusa.

Še skoraj lepšo izbiro takih s silo privlečenih izrazov nahajamo v oceni Finžgarjeve »Verige« istotam, n. pr. paraboličnoidejna tipika; elementarnolepa; elementarnodramatična liba; elementarno nova umetnina; komedijsko tipična iniciativnost; ter stavek: Finžgar je v književnoklasični tesnosti krepkega karakterizacijskega dialoga vendar preveč supontiral kreaciji gledaliških igralcev, premalo eksponiral, premalo izličil potezne motive svojih lic in ...

Naj reče kdo, da vse to ne bi bilo elementarnolepo in »književnoklasično« učeno pisanje! To je nam dober dokaz, da se z učenjem tujih jezikov zadržuje razvojni materinščine ter se zanemarija pristnodočači izrazi, brez katerih se ne da poljudno pisati. Vsakemu je znano, da je pisal Ivan Cankar vzorno slovenščino, a dr. I. Pregelj, ki piše v gori navedenem žargonu, se je ojunčil, očitati Cankarja nepoznanje grčine, češ, ta bi ga usposobil, da bi nam ustvaril tudi v pesništvu kako nesmrtno delo. Hvala Bogu, da se Cankar ni ukvarjal z grškim medijem in aptativom, zato je na pisal klasično slovenščino! Ako bi bilo znanje klasičnih jezikov višek popolnosti, tedaj bi moral imeti slovenski narod precej več pesnikov kakor jih ima, saj se menda nikjer ne tolče grške in latinske slovnične tako temeljito kakor na naših gimnazijah. Cicero-novci in Homerjevci baše tudi ne vedo, da tudi Schiller ni znal grščine in da je Götthe nikdar ni dodobra obvladal, in vendar sta ta dva duševna heroa ustvarila ne le za svoj narod, ampak za cel kulturni svet nesmrtna dela. V obče pač zadostuje poznati najboljša svetovna dela iz dobrih prevodov.

Iz navedenih stavkov, tvorjenih z besedami grškega, latinskega in slovenskega izvora, se pa še marsikaj učimo. Prvič vidimo, da ljudje, ki sicer odklanjajo »umetne« jezike, češ, da so mešanice, sami mešajo naravne jezike, da nastane pravi »Sprachsalat«, ki ga noben preprosti človek ne more razumeti. Drugič se nam dokazuje, da narodni jeziki niso nikak živ organizem, ker sicer ne bi mogli prenesti tujih elementov, kakor ne moremo cepiti hrušek na črešnje ali vrtnice na češmilje, jeziki pa, ker so umotvori sprejmejo vase vse mogoče in najbolj heterogene elemente. Jezike pač ustvarjajo ne le narodi, ampak tudi posamezniki. Mnogo jezikov, morda največ, je slučajno nastalo. Ko bi n. pr. ostali Slovani zmirom v eni in isti državi skupaj, ko bi imeli že v pradiobi razvito pismenost ter bi jo gojili skozi vsa stoletja, bi li razločevali danes več slovanskih narodov? Kdo more to trditi? Naj se ne reče, da različne pokrajine, različna podnebja, in različen način življenja morajo povzročati raznolikost in razkroj jezika, kajti to je le na pol resnica, ker

nobena pokrajina in nobeno podnebje ne zahteva kakega posebnega jezika zase! Kakor v življenju posameznika, tako igra namreč slučaj tudi v zgodovinskem in kulturnem življenju človeštva veliko, premalo uvaževano vlogo. Nezavedni človek dosedaj si bil igrača slučajev! Imaj pa sredstva, da se njih uplivi odtegneš, in ta so intelekt, volja in energija! Poslušajmo se teh sredstev v blagor sebi, narodom in človeštvu sploh!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Vabilo k občnemu zboru »Društva slov. učiteljev v Ljubljani«, ki se vrši v četrtek dne 1. aprila t. l. ob 2. uri popoldne na 1. mestni dekliški šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Poleg običajnih društvenih poročil je na dnevnem redu razgovor: 1. o načrtu šolskega zakona naše države; 2. o udeležbi učiteljev na učiteljskem kongresu v Beogradu, in na ženskem kongresu v Zagrebu; 3. o razpisu učiteljskih služb in o kompetencah; 4. o stališču meščansko-šolskih učiteljev in učiteljic ženskih ročnih del; 5. o šolskem listu. K obilni udeležbi vabi odbor.

+ »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic« na bivšem Stajerskem ima v sredo, dne 31. sušca predpoldne ob 8. uri v Celju v okoliški šoli odborovo sejo, pri kateri se razpravlja v važnih stanovskih vprašanjih.

+ Odbor »Društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice« ima sejo dne 31. marca 1920 ob 3. uri popoldne v sobi hranilnice v Učiteljski tiskarni. Vabim k tej seji p. n. gg. odbornike in tudi sploh tiste člane društva, ki so ta dan v Ljubljani in se je morejo udeležiti. Na zdar! — Zirovnik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bližnjo okolico je nadaljevalo 7. t. m. prekinjeno zborovanje v nedeljo, dne 14. t. m. Kljub temu, da je bilo sklicano zborovanje na nedeljo in sicer za 9. uro, je bil obisk docela zadovoljiv. Predsednik pojasni, da je sklical zborovanje na tako rano uro radi isti dan vršče se slavnosti, povodom 70 letnice F. Masaryka. Pri slavnosti sodeluje tudi učitelstvo in mudi izmed društvenikov se bodo gotovo udeležili te nenavadne prireditve na čast najzaslužnejšemu živemu Slovancu. Radi nujne pevske vaje, ki kateri odideta tovariš predsednik in podpredsednik, vodi zborovaje tajnik. Sklene se obravnavati najprej nujne tekoče zadeve in sicer: 1. se prav živahno razpravlja o pisanju tukajšnjega soc. dem. in nemškega glasila »Volksstimme« napram delovanju naših članov in drugega učiteljskega šoli. Z ogorčenjem se je konstatiralo, da se vrše ti napadi sistematično in v skrajno surovem tonu ter hočejo z lažmi otežkovati slov. učiteljsko delo v šoli, ki je v sedanjih razmerah že itak dovolj težko. Kakor kažejo dejstva, dosežajo ti napadi več ali manj tudi ta namen. Sklene se prepustiti odboru, da ukrene vse potrebne korake proti temu podlemu hujškanju. Sicer si bode pa zapomnilo, da od katere strani so se mu metala prva polena pod noge na njegovi ne lahki poti. 2. Nadalje se je razpravljalo o imenovanjih, izvršenih v zadnji seji višjega šolskega sveta. Nekatera mesta so se nepričakovano podelila drugim prosilcem, za druga mesta pa se je imenovanje odložilo iz raznih vzrokov. Vse pa kaže, da se pri višjem šolskem svetu premalo ozirajo na dosežanje učitelstva za teh mestih, katera je prevzelo v najtežjih razmerah in riskiralo v tistih časih ne samo svoje boro premoženje, tudi življenje. Sedaj pa, ko so premagane najtežje težkoče, pa vse kaže, da bi prevzeli ta mesta drugi, ki imajo morda par službenih let več, ali pa nekaj več protektorjev. Poudarja se, da smatra učitelstvo pod svojo častjo, da bi pritiskalo kljuke in moledovalo za mesta, katera mu sodijo po vsej pravici. Le nesposobnost je vzrok odklonitve. V tem oziru naj stori naša organizacija t. i. »Zaveza« vse, da se odpravi vsaj pri naših oblastih vse, kar ima le senco krivice in korupcije ter strankarstva. Naj se gleda le na pravico in zmnožnost, vsi drugi oziroma morajo odpasti, zlasti pa kakršnakoli strankarska ali pa osebna protekcija. V kratkem bode ravno v Mariboru in okolici treba več mest še premeniti z začasnih v stalne. Kakor kažejo zadnja imenovanja, ni pričakovati, da bi se ista izvršila predvsem pravično. Raditega se sklone, da naj se društveni odbor obrne s posebno vlogo na »Zavezo«, višji, mestni in okrajni šolski svet in naj opozori na korupcije na dejstva, ki delajo med učitelstvom nemirno kri ter mu jemljejo še tisto veselje do dela v šoli in zunaj nje, katero so mu še pustile že itak ne posebnorjetne splošne življenjske razmere. 3. Na to bi se imelo vršiti predavanje g. nadzornika Sijanca. Ker je preostalo le malo časa, predlaga g. nadzornik sam, da

se predavanje raditega odloži na poznejši čas. Tajnik še pojasni, zakaj je odbor dočel zborovanje na nedeljo, dasi se je izrazila od mnogih strani želja, da bi se vršilo kak drugi šolski dan. Začetkom aprila bomo praznovali obletnico preosnove nemškega šolstva v slovensko ter našega prihoda semkaj. Raditega se namerava prihodnje zborovanje določiti na šolski dan, ki bode pouka prost. Dopoldne bi se vršilo slavnostno zborovanje, popoldne pa skupni izlet v okolico. Po nekaterih kratkih pojasnilih se zborovanje zaključilo ter se podalo zborovalci polnoštevno k Masarykovi slavnosti.

+ Novomeško okrajno učiteljsko društvo je zborovalo ob zelo lepi udeležbi dne 4. marca 1920 v Zveznem mestu.

1. Tovariš predsednik je poročal najprvo o odgovoru podružnice Slomškove zveze. Učiteljsko društvo je namreč na svojem zadnjem zborovanju 5. februarja 1920 sklenilo, da se povabi »Sl. Z.« kot celoto, da naj pristopi k okrajnem učiteljskem društvu in s tem torej k UJU. Slomškova podružnica pa je odgovorila, da pristopijo sicer vsi njeni člani k okr. društvu; nikakor pa ne bodo plačevali članarine, oziroma naročnine za »Zavezine« liste. Tem gospodom se namreč ne more dopovedati, da je Zaveza v likvidaciji. Ti ljudje bi se pač radi pozneje vsedli k polni mizi — k zgrajeni UJU, a da bi kaj pripomogli k zgradbi, da bi tudi kaj žrtvovali v ta namen, tega nočejo.

Pustimo jih od sedaj naprej popolnoma pri miru; so zaslepljeni in ostanejo zaslepljeni. Naše društvo je bilo prvo, ki je skušalo delovati skupno, ki se je skušalo združiti in spojit v enotno učiteljsko organizacijo; a to ni bilo po volji nasprotnim voditeljem. Delali in rovali so toliko časa, da so ostali vsi naši »sirenski« glasovi brez uspeha. Odslej bode naše geslo: Pusti človeka, ki mu ni mar delo, ampak samo jelo, pri miru in ga preziraj!

2. Okrajno učiteljsko društvo je že lansko leto prosilo, da bi se učitelstvu dovolil srbo-hrvatski tečaj, a je bila stvar odbita. Letos pa je višji šolski svet stvar obnovil ter stavil učiteljskemu društvu predlog za dvomesečni tečaj. Predsedniku se naroči, da poizve do prihodnjega zborovanja, če in za kateri čas bi se dobilo predavatelja. Učitelstvo je toliko idealno, da žrtvuje en mesec počitnic, višji šolski svet pa naj dovolj, da se za udeležence tečaja konča šolsko leto en mesec prej.

3. Nato je referiral tovariš Matko o temi: Učiteljeva avtoriteta je pogoj za uspešno delo. Referat ni bil predolg, a izboren. Tovariš Matko nam je podal mnogo lepih misli, za kar je žel zahvalo in priznanje. Izrazila se je želja, da naj priobči referat v »Popotniku«.

K sklepu nas je še tovariš blagajnik stresel za žep; a to pot se ni slišalo nikakega godrnjanja. Vsakdo je rad dal, ker je dobro vedel, če bi ne bilo organizacije, bi bil tudi naš položaj mnogo slabši od današnjega.

Tovarišice, tovariši! Prihajajte redno k zborovanjem! Saj tam se človek, ko se čuti domačega med domačini, dobro prodre in zabode sovraga v srce. Verige novimi ideali za svojim ciljem. — r.

+ Učiteljsko društvo za okraj Sv. Lenart v Slov. goricah je zborovalo 4. marca t. l. pri dve tretjinski udeležbi v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. Tovariš predsednik F. Kranjc pozdravi vse navzoče najpriprčneje in izrazi svoje veselje, da vidi tako nenavadno zadovoljne obraze pred seboj. Omenja došlo zahvalo za vposlano čestitko gospodu glavarju dr. I. Lajnšiču povodom slavljenja 10 letnega službovanja v Mariboru; omenja dopis tov. Breganta z gospo soprogo s Sladkega vrha, ki naznanjata svoj pristop; opravičuje odsotnost tov. Lesnika Mihe in gospe Viljemine, tov. Valenčak M., Premrov Jožice, Janežič Guste, Fabjan Antonije in tajnice K. Schweiger, katero za ta zbor nadomešča tov. Petelinova Jož., ki prečita zadnji zapisnik. Ta se popravi v tem, da sta bili opravičeno odsotni od prejšnjega zborovanja tudi tov. Viktor Trošt in Grossman I.

Iz letnega poročila je bilo razvidno, da je imelo društvo dosedaj 33 udov in 7 častne člane. Med letom so stopili v zasluzen pokoj tovariši: predsednik Mavrič, Zabukovšek in Kristl. Drugim šolam so bili prideleni tov. Klemenčič, From z gospo, Kocmut Ivanka, Lorber Lj. in Mohor Lendovšek. Danes šteje društvo od 10 šol 35 rednih in 4 častne člane.

V pretečenem letu je društvo zborovalo 4 krat, udeležba je bila povoljna. Večina odsotnih je izostala iz opravičenih vzrokov. Pri zborovanju februarja je poročal tov. Klemenčič Jos. o vojnih spominih, pri poznejših zborovanjih tovariš Kranjc o svojih doživljajih za časa 3 letne vojaške službe na Italijanskem, v Boki Kotorski, v Črni gori in Albaniji. Na zad-

njem zborovanju je predaval tov. Kranjc o boju proti alkoholu, v katerem predavanju je označil kot našo dolžnost, da vzpodbujamo mladino za iskreno besedo in najboljše zglede proti škodljivosti uživanja vsakršnega alkohola.

Tov. predsednik želi dalje, da bi tovariši in tovaršice vplačali celoletno udnino, kar so vsi navzoči tudi storili. Nenavzoči naj to store v maju. — Rezervnemu skladu se je nabralo in odpisalo 260 K.

Predsednik predlaga vsled enoglasnega odobrovanja sklepa, naj se imenuje zbor svojih zaslug tov. Jak. Kovačič častnim članom društva, kar so vsi navzoči z radostjo pozdravili in potrdili.

Dosdanji odbor je podal ostavko z raznimi izgovori, navzoči pa niso hoteli o tem nič slišati ter so svojevoljno kar zahtevali od dosedanjega odbora, da ostane v svoji delavnosti i nadalje. Ravnatelj Rado Kopic jih je kar zabilježil: predsednikom F. Kranjc, namestnik M. Perger, blaginjak J. Kovačič in tajnica K. Schweiger.

V odbor za okrajno učiteljsko knjižnico so bili izvoljeni: Safarič F., Perger Mat. in Cuček Jelena.

Za majniško zborovanje je obljubil č. g. župnik od Sv. Trojice predavanje o svojem 5 letnem interniraju na otoku Malta itd.

Nato sledi poročilo tov. M. Pergerja o Zavezinem zborovanju.

Predlog tovariša Safariča, naj se šolsko leto začne novembra tudi v našem okraju, je bil z veseljem sprejet. Okrajni šolski svet se naprosi nadaljnjega ukrepa.

Po zborovanju so se člani zbrali v Recerjevih gostilni, kjer jih je tržki gerent tov. Kopic prav pristočno pozdravil prvič imenom sedaj slovenskega trga. Vrhile so se med petjem nežnih pesmic razne napitnice tako tov. gerentu in novimovnanemu častnemu članu.

Za majniško zborovanje, ki bo pri Sv. Trojici, prinesite s seboj Pesmarice II.!

+ Zborovanje radovljanskega okrajnega društva. Dne 18. t. m. se je vršilo zborovanje okrajnega učiteljskega društva v Radovljici. Predsednik tov. Baraga se po pozdravnem nagovoru zahvaljuje prejšnjima predsednikoma tov. Vrezeu in Jakliču za njihovo delovanje v prid društva.

Nato pozdravi kot gosta tovarišico Jegličevo iz Koroške Bele, ki se je iz tovariške vzajemnosti udeležila našega zborovanja.

Za tem je imel strokovnjaško predavanje tov. Leopold Baebler o čebelarstvu, kjer nam je podal mnogo zanimivosti in novosti iz lastnega izkustva v tej stroki. Posebno tovarišice so z veseljem sprejele koncem predavanja predavateljevo povabilo, da naj se ob priložnosti ogledajo njegov čebelnjak na Bledu, kjer jim hoče tudi praktično pokazati okus slastnega medu.

Po tem predavanju poda tajnik Hude poročilo o delovanju društva in odbora ter obenem na kratko pojasni smer in cilj našega združenja v UJU, s posebnim poudarkom, da je vsaka politika izključena iz te strokovne organizacije.

Za tem poročilom je nastala debata, v kateri so se žalibog le preveč iznašale osebnosti.

Soglasno se je dalje odobril in sprejel Oanglov predlog o članarini 120 K na leto. S tem dnem je bila tovariška blaginjakarica menda najbolj zadovoljna, ker le mnogo tovarišev plačalo celoletno članarino.

Prihodnje zborovanje se vrši koncem meseca aprila. — Tajnik.

Kronika.

= Proste vaje »Osvobođenja«. Pri letošnjih sokolskih nastopih bo proizvajalo moško članstvo proste vaje, ki so namenjene za posebno točko Jugoslovanskega Sokolstva na zletu v Pragi. Vaje so krasne, zanimive pa radi simbolike: Telovadci opisujejo s kretnjami veliko zgodovinsko dobo srbskega naroda od začetka vojne leta 1914. do rešitve iz sužnosti leta 1918. Kratka vsebina je sledeča: Nič slabega sluteč živi srbski narod mirno na svojih selih in pleše kolo; nenadoma ga prekine ultimatum, ki ga prejme srbska vlada od avstro-ogrške in, ki grozi z zaslužnjem. Zločinskega vmešavanja v svoje pravice Srbija ne more pripustiti, zavrne ultimatum, skliče svoje bojovnike in se postavi v bran. Velike so sovražne čete, umikati se jim mora, a med umikanjem jim daje lute udarce. Ko pa se pridružio Avstrijcem še Bolgari, začelo se za Srbijo temni dnevi: težke misli lo obidejo, odloči se za boj do skrajnosti: udari po Bulgaru, udari proti Avstrijcem, toda roka li umahne, pred nad-

številični sovražniki obnemore težko ranjena: za armado je edna rešitev umik iz domovine in potrtnim srcem zapusti svojo rodno grudo in se poda na težavno pot čez alpske gore. Srbijo zaseda tujec, kdor ni mogel ubežati, le zanadel oholemu tiranu; srbski narod je potlačen k tlom, pa četudi je zaslužnjen, kaže proti nasilniku krčevito upornost, kati upanje na rešitev ga ne zapusti; vzpodbudi ga naenkrat vest o ustanovitvi srbskega ru-dečeka križa in o reorganizaciji srbske armade izven domovine. In res! Srbska vojska se je strnila v močno solunsko fronto, naskoči sovražno bojno črto, jo prode in zabode sovraga v srce. Verige suženjstva so pretrgane, zmagovalci se vračajo in pozdravljajo svoje brate v osvobojeni Jugoslaviji.

= Načrt volilnega reda. Načrt volilnega reda, katerega je prejšnja vlada sestavila, je nova vlada »popravila« ter dala natisniti in razdeliti med poslance. Načrt izgleda v kratkih potezih sledeče. Država je razdeljena v volilne okraje. Na Hrvaškem se strinjajo ti okraji z mejami županstev. Medjimurje spada pod varaždinsko okrožje. Slovenija ima dvoje okrožij: prvo obsega mariborski in celjski okoliš. Prekmurje ter del Koroške okrog Velikoveca, drugo pa Kranjsko s središči Ljubljana in Novomesto. Dalmacija je eno volilno okrožje, istotako Crnagora. V Banatu so Veliki Bečkerek, Velika Kikinda in Pančevo; v Bački pa Subotica, Novi Sad in Sombor z Baranjo. Na 40.000 volilcev pride 1 poslanec. Belgrad voli 5, Ljubljana 3, Zagreb 4 poslance. — **Pravico volitve imajo vsi nad 21 let stari moški.** Posebne določbe se tičejo naseljenčev, Madžarov in Nemcev. Na vsaki volilni listini mora biti prvi kandidat z visokosolsko izobrazbo. Sistem je proporcionalen, po D'Houtovem načinu. Sicer pa še ni vse končnoveljavno.

= Jugoslovanske banke v Ameriki. Zadnji čas so naši izseljenci v Ameriki osnovali Slavensko Amerikansko banko v San Francisku s 500.000 dolarji glavnice. V Čilu obstoji tudi že dalj časa banka s 3 milijoni peset kapitala. Centrala je v Punta Arenas, podružnice pa ima v Anto Fagosti, Porvenire in Natalesu. Snuje se sedaj še zavarovalnica v Valparaizu.

= Jugoslovanska zdravilna Industrija, ki bo v Karlovcu postavila tovarno za proizvajanja zdravil in kemičnih specijalit, se snuje. Glavnica znaša pet milijonov kron in se bo polegoma povela na 15 milijonov. 60 % zagotoviijo interesi (lekarnariji in zdravniki) iz Beograda, Zagreba in Ljubljane, 40 % prevzamejo češki interesi.

= Najditelj severnega pola umrl. Robert Peary, ki je odkril septembra leta 1910 severni pol, je po poročilih iz Washingtona umrl. Od 1891 je bil v službi polarnega raziskovanja, in sicer je najprvo prepotoval Grönland. Skupno z Norvežanom Ostrupom je prišel do 82. širinske stopinje. Leta 1897 je Peary na novo prepotoval Grönland, da bi poiskal meteorično železo, ki ga je že James Ross odkril. Posrečilo se mu je po trdih mukah, spraviti 70.000 kg železa v Ameriko. Leta 1892 se je posrečilo Pearylu dospeti že do 84. stopinje severne širine. Leta 1905 si je pustil napraviti ladjo »Roosevelt«, s katero je 4 leta pozneje začel potovanje, na katerem je odkril severni pol.

= Naše konzularno zastopstvo v Gradcu. V Gradcu je ustanovljeno konzularno zastopstvo kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev. Svoj urad ima v Schubertstrasse št. 16, uradne ure za stranke so, razen nedelj in praznikov, od 9. do 12. ure. Za vidiranje potnih listov plačajo Jugoslavi 3 dinarje (15 avstrijskih kron), tuji pa 10 dinarjev (50 avstrijskih kron).

= Iz češko-slovaške ustave. Na čelu čehoslovaške države stoji predsednik. Republika je urejena centralistično. Država šteje 20 županij, od teh odpada na Češko 10, na Moravsko s Slezijo 4 in na Slovaško 6 županij. Državna zastava je rdeče-belo-modra. Zakonodajno moč ima zbornica poslancev (300) in senat (150). Glasovanje je obče, tajno in enako. Volilni red proporcionalen. Parlament se sestaja najmanj dvakrat na leto, sklepčen je ob prisotnosti najmanj dve tretjini poslancev, ki sklepajo o voljski z dvotretjinski večino. Če je parlament razpuščen, izvršuje nadzorstvo nad vlado 24 torica, katera je izbrana iz poslanske zbornice in senata. Predsednika republike voli parlament, star mora biti najmanj 35 let. On zastopa republiko pred inozemstvom, napoveduje vojsko po sklepu parlamenta, sklicuje in razpušča parlament, mu vrača zakone, s katerimi se ne strinja. Imenuje in odpušča ministre, višje uradnike in častnike. Ima tudi pravico pomiloščenja. On ni odgovoren, ampak je za njegove

izjave odgovorna vlada. Vsem državljanom brez razlike veroizpovedanja in narodnosti so zajamčene državljanske pravice. Privatno imetje se more odvzeti le s posebnim zakonom. Tisk je svoboden.

= Zlato. Stara zlata mera za vrednost denarja danes ne velja več. Vrednote niso izdane več na podlagi zlata in zlato nima več čvrste mednarodne cene. Zlato je blago kot drugo blago, njegova vrednost v denarju koleba. Prej je bilo zlato kompas valute, zdaj ni več, čas ga je vrgel s prestola. Tem več ko je izdana denarja, tem močnejše skače naravna cena zlata. S tem pa ne rečemo, da je povečana vrednost zlata; ona se dviga iz istega vzroka kot vsako drugo blago.

= Avstroogrška banka. Po izkazu Avstroogrške banke od 29. februarja t. l. kroži v prometu 59,2 milijard kron. Od tega odpade na Avstrijo 14,29 milijard, na Madžarsko 15 milijard, na Čehoslovaško po svoječasni ceni bivšega čehoslovaškega finančnega ministra dr. Rašina 7 milijard, na Jugoslavijo 6 milijard, na Poljsko 5 milijard, Romunijo 4 milijarde, Ostanek 8 milijard odpade deloma na ozemlje, okupirano po Italijanih, deloma pa na prejšnje inozemstvo.

= Industrijsko-trgovski muzej. V zagrebški »Domovini« je napisal macedonski poslanec Agatonović članek, v katerem se zavzema za ustanovitev industrijsko-trgovskega muzeja, kjer bi naj na eni strani bili zbrani vzorci vsega blaga, kar ga lahko iz naše države izvažamo, na drugi strani pa vzorci vsega blaga, ki ga lahko od drugih uvažamo.

= Draginja postaja že neznosna. Vse se draži vsak dan in cene dosego že vrtoglave višine. Odkar je prišla nova vlada, so dražili kar zbesneli in ne vedo več, kako bi odirali ljudstvo. Vlada mora ukreniti nekaj odločnega, vsekakor pa mora prenehati z dajanjem potuše verižnikom in navijalcem cen, sicer bo polom!

= Profesor hoče odpreti — krčmo. Splitski mestni magistrat je prejel značilno prošnjo za krčmarsko koncesijo. Vložila jo je soproga nekega profesorja in jo utemeljila s tem, da se družina s plačo rudentelja ne more preživljati. Občinski svet bo na prihodnji seji razpravljaj tudi o tej čudni in neobičajni prošnji.

= Iz katoliške cerkve izstopil je katoliški duhovnik v Karlovcih Varih na Češkem P. Ferd. Vondrak, se poročil s hčerko nekega gostilničarja in prevzel mesto učitelja v Velikem Miholetu na Slovaškem.

Iz Jugoslavije.

= Kako pospešuje »Slovaška Zveza« sporazum med učitelstvom. Odbor »Slova. Zveze« naznanja potom »Slovenca« sledeče: »Z rezervnim skladom »Zaveze« nimamo še nič skupnega in je nedopustno vplačevanje naših članov vanj.« — »Slovenec« piše iz slovaških krogov nadalje: »Kar je »Zveza« dosegla, se je to zgodilo le potom krše učiteljske organizacije, ki je včasih preveč verjela lepim besedam. V bodoče ne pojde tako gladko.« — Katoliški ljudski stranki se ima edino zahvaliti učitelstvo za izboljšanje svojega materialnega položaja. — **Zahtevamo,** da se tudi liberalna »Zaveza« preosnuje v kulturno društvo z jasnim programom, skupno stanovsko organizacijo pa je treba šele ustanoviti. — Znano je, da je »Zaveza« sklenila svojo likvidacijo in s tem pokazala jasno, da hoče s tem likvidirati tudi stare razmere. Sedaj smo v prehodni dobi! »Slovaška Zveza« nima pokazati niti enega uspeha v prilog naši stanovski stvari. Hoče obstojati še nadalje in s tem kaže dovolj jasno, da hoče služiti svojim intrigantskim maniram naprej ali kakor jih oni imenujejo — kulturnemu delu.

= Učiteljski kongres. Po poročilu beograjske »Narodne Prosvete« se vrši kongres delegatov vseh učiteljskih društev naše kraljevine dne 23. maja t. l. v Beogradu. Nam se zdi čas kongresa zelo neprimerno izbran. Tudi dalmatinski tovariši niso z njim zadovoljni ter predlagajo v ta namen čas velikih počitnic. Upati je, da se bo dal pripravljajni odbor za učiteljski kongres pregovoriti ter bo določil za prvi veliki sestanek jugoslovanskega učiteljskega dneve, ob katerih bo omogočeno v splošnem vsemu učitelstvu naše kraljevine, da se kongresa udeleži. Za kaj takega pa so edino primerne »velike počitnice«. Opozorjamo na to našo željo beograjski pripravljajni odbor!

= Za upokojece. Od 1. aprila dalje bodo dobivali upokojeenci in upokojenke vsi enako brez razlike v penziji po 200 dinarjev mesečno ter za vsakega člana rodbine po 40 dinarjev na mesec kot draginski doklado. Ta povišek velja od 1. decembra 1919. dalje ter bo izplačan dne 1. aprila o priliki plačevanja pokojnine.

= Vozna ugodnost na juž. železnici. Prihajajo reklamacije glede legitimacij za vozno ugodnost po južni železnici. Strokovni tajnik je interveniral v tej za deva pri obratnem ravnateljstvu južne železnice in doznal, da velja vozna ugodnost samo za učitelstvo tistih šol, ki jo obiskujejo otroci uslužbencev južne železnice, kar je treba v takem slučaju tudi izrecno navesti. Nadalje opozarjamo posestnike legitimacij, da je treba pri uporabi brzovlaka vzeti vozni listek (polovični) II. razreda za brzovlak in en listek III. razreda za osebni vlak, ker bi sicer imeli pozneje neprijetnosti. — Na državnih progah še vedno nima noben državljan uradnik kake vozne ugodnosti.

= Na Kosovo! Radi tozadevne skrajšane novice več tovarišev dvomi, da li se vrši občni zbor UJU v maju ali o počitnicah. Poprašal sem v tajništvo, ki mi je izjavilo, da čas še ni natančno določen, bržkone pa bo o počitnicah. Iz leta se udeležimo v turistovski opremi.

= Tovariši g. ravn. Juvanc je izjavil, da bi vodil petje narodnih pesmi na družabnem večeru v Beogradu. Prijave sprejema strok. tajništvo. Tovariši, ki pa nameravajo v veseli turistovski družbi na Kosovo, naj sporoče meni svoj na slovo in ev. glas. — Jos. Lapajne, Cerklje pri Kranju.

= Zanimivo predavanje je priredilo splošno slovensko žensko društvo v Celju. Vseučiliški profesor dr. Fr. Ilesič je v krasno zamišljenem govoru povedel svoje poslušalce v občino Paštrovič v Boki Kotorski, kjer je bival Kanjoš Macedonovič, drugi jugoslovanski Krpan. Paštroviči so — da se rešijo turških nasilnosti — z beneškimi doži sklenili pogodbo, s katero se jim politično podvržejo, dobijo pa na drugi strani zagotovilo za svobodno trgovanje. A Benečan seveda svoje obljube ne drži. Ko pa grozi beneškemu dožu nevarnost s strani nekega furlanskega velika, divjaka, ga reši Kanjoš Macedonovič, pobije junaka in Benečani ga slave kot osvoboditelja, ponujajo mu zlata, kolikor hoče, in dož mu pohnja svojo hčer za ženo. Kanjoš vse te ponudbe odbije, zahteva pa le, da Benečani spoštujejo pravice Paštrovičev v polnem obsegu, kakor jih zajamča pogodba. Predavatelj nam je v živi besedi slikal podobnosti in razlike med Levstikom, Krpanom in Ljubišim Kanjošem in prihaja do zaključka, kako je v celnem našem jugoslovanskem narodu živela misel o našem junaku, ki rešuje tuje prestole, a ne žanje za to nobenih pravic, ki bi bile trajne. Zato se je sedaj jugoslovanski Krpan osamosvojil in si bo sam določal svojo usodo. Premagati pa mora sam v sebi nazore o kakem posebnem slovenskem ali hrvaškem ali srbskem Krpanu in mora priti do trdne vere, da je spas in moč v veri v enega edinega jugoslovanskega Krpana.

= Seja celjskega mestnega šolskega sveta. Stalno mesto učiteljice ženskih ročnih del na meščanski šoli naj se začasno ne zasede. Ostala personalna vprašanja na tem zavodu se rešijo z ozirom na interes šole. Plesne vaje se naj dovolijo gojenkam meščanske šole, ako so dosegle gotovo starost, v šoli dobro napredujejo in so pod primernim nadzorstvom starišev in učiteljev. V upravni odbor gospodinske šole se odposljeta ga. Marija Černe in ga. Bogdana Prekoršek. Nekaterim potrebščinam na osnovni šoli se ugodi, realizacija drugih se iz gmočnih ozirov odgodi na poznejši čas. V polnem času naj se uvede na tej šoli nerazdeljen pouk od 7.—12. ure. Telovadnica na meščanski šoli se začasno odpove telovadnima društvoma Orlu in Svobodi.

= Iz seje šolskega odbora obrtne nadaljevalne šole v Celju. Vpeljava popoldanskega pouka ob sredah od 15. februarja dalje, začenši pouk vselej ob pol 2. uri popoldne se naknadno in soglasno odobri. Po Veliki noči se bo pa vršil popoldaski pouk tako-le: vajenci, ki so v pripravnici A, bodo imeli šolo ob ponedeljkih, oni v pripravnici B ob torkih, I. razred ob imel šolo ob četrkih in II. razred ob pa ob petkih popoldne, začenši vedno ob pol dveh. Učitelstvu so se zvišali prejemki, kakor so vpeljani v tukajšnji trgovski šoli. Vsed različnih stroškov in splošne draginje se soglasno sklene, da ima mojster od vsakega vajenca plačati že za tekoče leto po 20 K šolnine; že plačane 4 K se bodo uračunale. Tudi je bil soglasno sprejet predlog, da plača mojster za vsako vajenčevu zamujeno šolsko uro, ako je to zamujo zakrivil mojster, po 1 K globe v prid šolski blaginji; plačati je take globe tudi za nazaj do 1. novembra 1919.

= Za poučevanje naroda in javno higijeno. Na predlog ministra za narodno zdravje je minister za promet z rešenjem z dne 17. februarja t. l. št. 4673 odobril, da dobivajo vse osebe, ki potujejo v svrhu